

Mi az a Kiskáté?

A Kiskáté a Műút kritika-rovatának önálló sorozata.

Milyen írásokat olvashatunk a Kiskátéban?

Kortárs magyar filozófusok recenzióit és tanulmány értékű ismertetőit frissen megjelent — túlnyomórészt angol nyelvű — filozófiai művekről.

Mi a célja a rovatnak? Kinek szólnak a Kiskáté írásai?

Mindenkinek, aki szeretné megismerni az angolszász filozófia „kortárs klasszikusait”. Aki örömmel figyelemmel kíséri az analitikus nyelvfilozófia, ismeretelmélet, elme-filozófia, metafizika, társadalomfilozófia, etika, művészetfilozófia, érvelélmélet legizgalmasabb fejleményeit, de eddig nem volt rá módja. A magyar kulturális nyilvánosság erős bástyái mögül kevés látszott az angolszász filozófia virágzásából; ezt a hiányt szeretnék pótolni a Kiskáté írásai.

Miért az a címe a rovatnak, hogy Kiskáté?

Azért, mert az írások bonyolult, összetett gondolatmenetek világos összefoglalására törekszenek — mintegy bevezetőként szolgálva a kortárs filozófiai művek olvasásához. Problématérképet rajzolnak, s arra biztatják a vállalkozó kedvű olvasót: induljon bátran felfedezőútra az immár nem is oly ismeretlen terepen.

Akkor tehát a Kiskáté szövegei párbeszédese formában lesznek megírva?

Nem. A káté párbeszédese formátumától e rövid bevezető végén elbúcsúzunk. De ne vessünk véget a dialógusnak, olvasás közben tegyünk fel nehéz kérdéseket a rovat írásainak: választ fogunk rájuk kapni.

Bárány Tibor
a Kiskáté vendégszerkesztője

Forrai Gábor

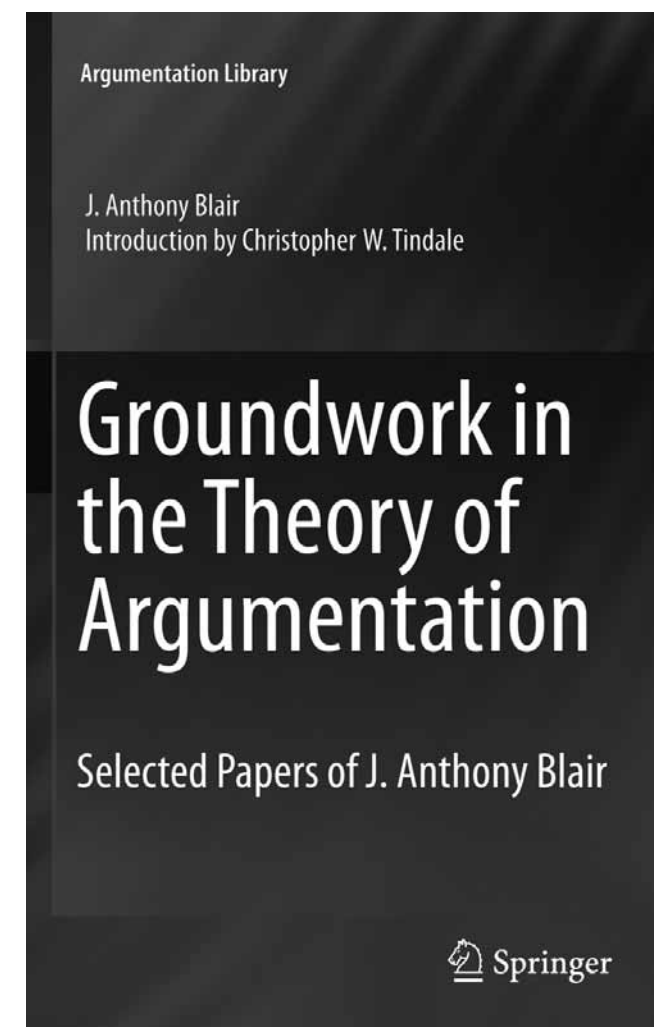
Harminc év érvelés

(*J. Anthony Blair: Groundwork in the Theory of Argumentation. Springer, 2012*)

J. Anthony Blair, a kanadai University of Windsor professzora, az egyik legtöbbet olvasott és idézett szerző az informális logika és az érvelélmélet területén. A kötet, mely az elmúlt harminc évben írott tanulmányaiból válogat, arra is alkalmas, hogy képet adjon ennek a területnek a születéséről és fejlődéséről.

A történet a hetvenes években kezdődik Észak-Amerikában, ahol az egyetemi oktatásnak nem pusztán szavakban célja, hogy a hallgatók képessé váljanak a reflektív, kritikus gondolkodásra. Ezért bőségesen kínáltak logikakurzusokat. A logika akkoriban a Frege- és Russell-féle formális logikát (más néven: szimbolikus logikát vagy matematikai logikát) jelentette, melyet a matematika logikai alapjainak vizsgálatára dolgoztak ki a 19. század végén és a 20. század elején. Ez a logika — melynek a matematika, a számítástechnika és a filozófia egyaránt sokat köszönhet — azonban a köznapi érvek elemzésére nem nagyon alkalmas. Lássuk, miért!

„Az a pacák [bökes az ajtó előtt álló emberre] nagyon tapogatja a zsebeit. Biztos nem találja a kulcsait.” Hogy ezt a következtetést a formális logika segítségével ellenőrizzük, először is a mondatot le kell fordítani egy formális nyelvre, mert a formális logika szabályai csak a szigorúan definiált formális nyelvre alkalmazhatók. És itt merül fel az első nehézség. A fordítás igencsak döcögős lesz: a formális nyelvben nincs igeidő, nincsenek a kontextust kihasználó indexikus elemek (a gesztussal kiegészített „az”), hiányoznak a megszorítást kifejező szavak („biztos”). Ráadásul a hétköznapi esetekben többnyire csak a következtetés levonásához szükséges legfontosabb információt közöljük: azt, hogy a kapu előtt álló pacák vélhetően be akar menni, hogy a kapu kinyitásához kulcsra van szükség, hogy a kulcsokat a férfiak többnyire a zsebükben tartják stb. nem szükséges elmondanunk. Tehát ezeket az információkat mind meg kell fogalmaznunk, és szintén le kell fordítanunk a formális nyelvre. A második nehézség akkor merül fel, amikor a logikai szabályokat ráeresztjük az immár formalizált következtetésre: a következtetés érvénytelen lesz! A formális logikában az érvényességen deduktív érvényességet értenek, ami azt jelenti, hogy a premisszák igazsága esetén *lehetetlen*, hogy a konklúzió hamis legyen. Csakhogy az iménti következtetés deduktíve nem érvényes: lehetséges,

hogy a pacák nem a kulcsait keresi, hanem a pénztárcáját vagy a mobilját. Márpedig ezt a következtetést elég jó kis következtetésnek tartjuk, ami azt mutatja, hogy az az érvényesség, amelyre a köznapi érvelések során törekszünk, nem a deduktív érvényesség. Röviden: ez a logika nehezen alkalmazható, és nem is azt vizsgálja, amire legtöbbször kíváncsiak vagyunk.

Az informális logika mozgalma lázadást jelentett a formális logika egyeduralma ellen. Hívei olyan tankönyveket